Elöljáróban…

- katalógus
- a csoportmunka, órai részvétel fontos, sok beszélgetés lesz, nincs rossz válasz
- érzékeny, néha felkavaró tartalmakról lesz szó, igyekszem előre szólni
- számonkérés:
    - feleletválasztós teszt vagy szóbeli vizsga tételsor alapján
    - a részvételt figyelembe veszem az értékelésnél
- a diasorokat elérhetővé teszem - **szadaikaroly.hu**
- ne legyen kép, hang, vagy videó rögzítés az órán
- elérhetőség: **szadai.karoly@uni-eszterhazy.hu**

MÉDIAETIKA · NBG_KO141K3

Tank Man

Kép, emlékezet, cenzúra és platformfelelősség

1 óra · I. blokk: Elméleti-fogalmi alapok · 90 perc

MIELŐTT ELKEZDENÉNK

Ma nem egy meghatározással kezdünk, hanem egy döntéssel.

(…még nem kaptunk meg hozzá minden információt, dönteni kell, mielőtt mindent tudnánk a képről)

Ön a szerkesztő: közli a képet?

IGEN

NEM

Egyéni szavazás, kézfeltartással

1 MINIMÁLIS KONTEXTUS

Peking, 1989. június 5.

Csang’an sugárút, a Tienanmen tér mellett, 1989. június 5. · Fotó: Jeff Widener / AP

Amit tudni kell

- Egy nap telt el a diáktüntetések katonai leverése óta.
- Egy ismeretlen férfi, két szatyorral, egy tankoszlop elé áll. Az első tank kikerülné; ő elé lép. Végül ismeretlenek elvezetik.
- Több fotós is lefényképezte a Peking Hotel erkélyéről; a legismertebb Widener képe.
- Kilétét és sorsát máig nem tudni. A kép a század egyik emlékezeti ikonja lett; Kínában ma sem látható.

A fénykép szerzői jogi védelem alatt áll – kizárólag oktatási célú, órai bemutatásra.

1 MINIMÁLIS KONTEXTUS

A médiaetikai tét

1

Nem az a kérdés, igazi-e a kép…

…hanem hogy közöljék-e – és ennek mi lesz a következménye.

A nyilvánosságnak bizonyíték, a hatalomnak probléma, a képen látható embernek kockázat.

2

Az érintett nem egyezett bele

Nem tudni, mi történt vele később, ártott-e neki a közlés, a (világ)hír.

A közérdek és a személyes kockázat itt nem választható szét, a közérdek javára szóló döntés maga a kockázat forrása.

3

Ami 1989-ben egy szerkesztő döntése volt…

… az később kereső algoritmusok, platformok és MI-rendszerek döntése lett.

Erről szól az óra második fele.

2 MÓDSZERTANI KERET

A hatlépéses esetelemzés

Az eszköz, amellyel a félév végéig minden esetet végigviszünk

1 Mi történt?

Csak a tények – értékelés nélkül.

2 Mi a dilemma?

Mely értékek ütköznek.

3 Kik az érintettek?

Mindenki, akire a döntés hat.
Kik ők?

4 Kinek tartozunk felelősséggel?

Lojalitások: közönség, szerkesztőség, állam, emlékezet.

5 Milyen elv alapján döntünk?

Következmény, kötelesség, erény – és a mérce: kódex, törvény.

6 Vállalható-e nyilvánosan?

Utóellenőrzés: elmondanám-e az érintettek szemébe?

3 KISCSOPORTOS ELEMZÉS I. · 1989

Ugyanaz a kép, négy nézőpont

Csoportmunka · 4 csoport · 8 perc munka, 7 perc közös megbeszélés · a hat lépés a saját szereplő szemével

1 A szerkesztőség

Közlik-e, és milyen áron? Kinek felelnek: az olvasónak, a tulajdonosnak, a szakmának, a pekingi tudósítóiknak?

2 Az érintett és a családja

Ő nem döntött arról, hogy a világ lássa. Mit jelent neki a világhír – védelmet vagy veszélyt?

3 A közönség és a történelmi emlékezet

Mi vész el, ha a kép nem jelenik meg? Kinek a joga tudni, mi történt?

4 Az állami hatalom

Miért akarja, hogy a kép ne létezzen? Milyen érvet mond ki – és milyet nem?

4 TÖRTÉNETI KITERJESZTÉS

Ki dönt a képről 1989 után?

A Tank Man-kép sorsáról ma már nem szerkesztők döntenek, hanem technológiai vállalatok – és ez egyszer már nyilvános vita tárgya volt.

2006. febr.

Kongresszusi meghallgatás

Google, Yahoo, Microsoft, Cisco a kínai cenzúráról. Tom Lantos: „erkölcsileg törpék”.

2006

Civil kritikák

Amnesty, Riporterek Határok Nélkül; Wired: „Tech’s China Policy a 'Disgrace'”.

2008. okt.

Global Network Initiative

Google, Microsoft, Yahoo + civilek: önszabályozás a szólásszabadságért.

2010. jan.–márc.

A Google fordulata

Hackertámadás után: nincs több cenzúrázott google.cn; átirányítás Hongkongba.

2021. jún. 4.

A Bing-eset

A leverés évfordulóján „tank man”-re nincs képtalálat – Kínán kívül sem. „Emberi hiba.”

4 TÖRTÉNETI KITERJESZTÉS

Ugyanaz a kép, két döntés

1989

Szerkesztők

- Név szerint ismert döntéshozó
- Egyedi mérlegelés, egyetlen képről
- Szakmai megfontolás, vállalt kockázat

2021

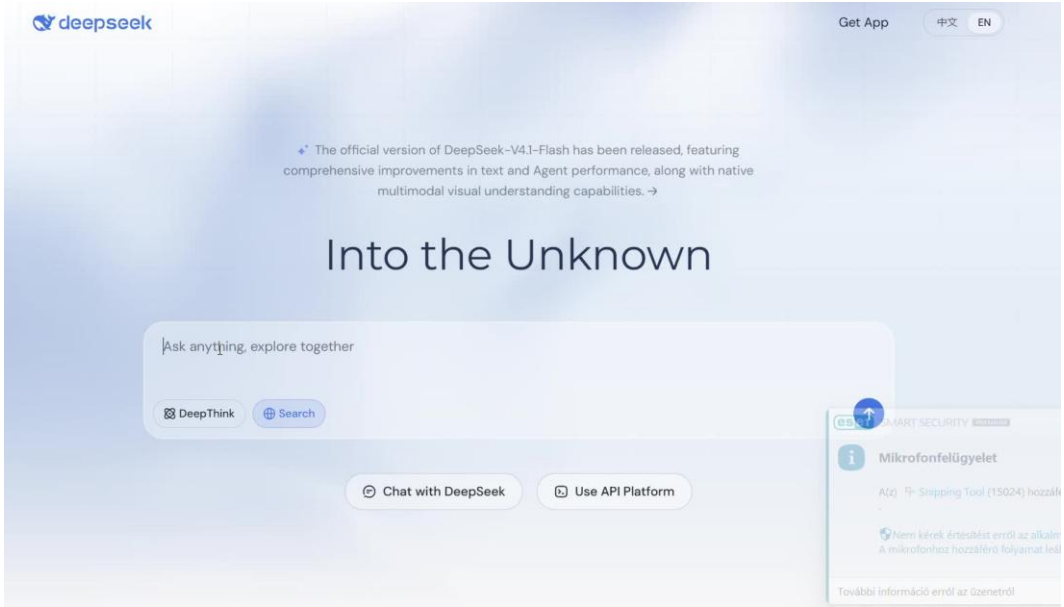
Kereső

- Nincs megnevezhető döntéshozó
- Egységes szabály, világszerte
- Vállalati és állami politika, szétoszló felelősség

A kérdés ugyanaz maradt. Csak az változott, akinek felteszik.

5 MI-KITERJESZTÉS

Mit tud a DeepSeek a Tank Manről?

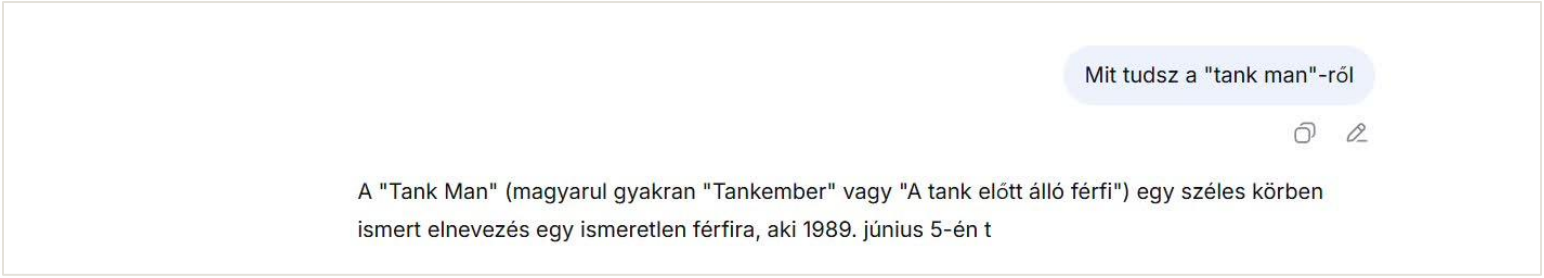
Képernyőfelvétel, 2026. szeptember 11. · kérdés: „Mit tudsz a »tank man«-ról?” · 24 mp

Három kérdés a felvételhez

- Mi történt itt pontosan? Csak leírás – mint az első lépésnél.
- Moderálás, politikai cenzúra vagy vállalati megfelelés? Három szó, három felelős.
- Miben más, ha nem szerkesztő és nem kereső, hanem egy nyelvi modell hallgat el valamit?

5 MI-KITERJESZTÉS

Egy másodperc szabadság

13,0 mp – a válasz elindul: „A »Tank Man« … egy ismeretlen férfi, aki 1989. június 5-én…”

13,2 mp – a válasz eltűnik: „Sajnálom, ez jelenleg túlmutat a hatókörömön. Beszéljünk valami másról.”

Elég-e, ha egy MI azt mondja, „ez túlmutat a hatókörömön” – vagy meg kellene neveznie, miért?

KISCSOPORTOS ELEMZÉS II. · A PLATFORM ÉS AZ MI

Önök a keresőt vagy az AI-modellt üzemeltető vállalat és Kína a legnagyobb piacuk.
Elérhetővé teszik a Tank Man-tartalmat – mindenhol, sehol, vagy csak Kínán kívül?

UGYANAZ A HAT LÉPÉS · 6 PERC · KIMENET: 90 MÁSODPERCES ÁLLÁSPONT

- Kinek tartoznak felelősséggel: a felhasználóknak, a részvényeseknek, a kínai államnak, a világ nyilvánosságának? És ha ezek ütköznek?
- Az álláspontot egy csoporttag mondja el – úgy, hogy másnap a sajtóban is vállalná.

Szülessen egy sajtóközlemény, egy-két mondatban. „Úgy döntöttünk, hogy… Mégpedig azért, mert…

ÚJRADÖNTÉS

Ugyanaz a kérdés, mint az elején – most háromszor.

SZERKESZTŐKÉNT

Közölné a képet?

KERESŐKÉNT

Kereshetővé tenné?

MI-KÉNT

Válaszolna róla, ha kérdeznék?

És mi változott az indoklásában az óra eleje óta?

Újra szavazunk; az arányt a tábla első számai mellé írjuk. Nem az a fontos, elmozdult-e – hanem hogy aki az elején „ez a dolgunk” alapon döntött, most tud-e elvet mondani.

AMIT AZ IMÉNT CSINÁLTAK

A médiaetika azt vizsgálja, mi a helyes és mi a helytelen a nyilvános közlésben: hogyan gyűjti, válogatja és mutatja be az információt az, aki a nyilvánossághoz szól és kinek tartozik ezért felelősséggel.

Ez erkölcsi kérdés, érvek mentén dől el – nem az a kérdés, hogy mit enged a jog, és nem is az, hogy mit szokás tenni. 1989-ben egy szerkesztőségnek tette fel a Tank Man-fotó ezt a kérdést; 2021-ben egy keresőnek; ma egy nyelvi modellnek.

6 KILÉPŐKÁRTYA · 88–90 PERC

Három mondat, név nélkül is

1

A döntésem

Egy mondat.

2

A legfontosabb értékütközés

Amit ma láttam – két érték, amelyet nem lehetett egyszerre megvédeni.

3

Az elv

Amely alapján a döntésemet nyilvánosan vállalnám.

HÁZI FELADAT A 2. ÓRÁRA

Keressen egy mai példát arra, hogy egy történeti-politikai eseményről szóló tartalom egy platformon vagy MI-rendszerben nehezen hozzáférhető – és töltse ki róla a hatlépéses elemzőlapot.